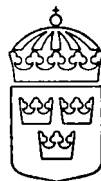

Regeringens proposition

1990/91:112

om brevröstning i Förbundsrepubliken
Tyskland och Schweiz

Prop.
1990/91:112

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 14 februari 1991.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det förfarande med brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland, som har tillämpats sedan valet år 1982, skall komma till användning också vid 1991 års val. Förutom i Tyskland föreslås brevröstning kunna äga rum också i Schweiz.

Lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid 1991 års ordinarie val till riksdagen och det samtidiga valet av landstingsledamöter och kommunfullmäktige samt vid extra val till riksdagen och folkomröstning som infaller före 1994 års motsvarande val får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland eller Schweiz rösta genom att från samma land sända sina valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning).

Vid brevröstning tillämpas bestämmelserna i vallagen (1972:620), om inte annat följer av denna lag.

2 § Brevröstning skall gå till på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett innerkuvert. I närvaro av två vittnen lägger han sedan in iordningställda innerkuvert i ett ytterkuvert för brevröstningsförsändelse och tillsluter detta. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han gjort på detta sätt och att försändelsen har ställts i ordning i Förbundsrepubliken Tyskland respektive Schweiz. Vidare anger han på ytterkuvertet dels den dag då brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning, dels sitt personnummer. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran samt att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt andra stycket lägger väljaren in försändelsen tillsammans med sitt röstkort i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till valnämnden i den kommun där väljaren är upptagen i allmän röstlängd eller, om väljaren är upptagen i särskild röstlängd, till valnämnden i den kommun inom vilken den vallokal är belägen där den särskilda röstlängden enligt 4 kap. 20 § vallagen (1972:620) skall finnas tillgänglig.

Vid val till riksdagen, vid val i hela landet av landstingsledamöter och kommunfullmäktige och vid en folkomröstning får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 24 dagar före valdagen och skall avges senast dagen före valdagen. Vid extra val till riksdagen och vid folkomröstning samtidigt med sådana val får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 20 dagar före valdagen. Försändelsen skall anses avgiven den dag då den är poststämplad. Brevröstningsförsändelsen bör lämnas för postbefordran i så god tid att den kan beräknas vara valnämnden till handa senast andra dagen efter valdagen.

3 § Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till valnämnden skall antalet antecknas i ett särskilt protokoll. I väntan på den

offentliga förrättningen för preliminär rösträkning skall försändelserna förvaras på ett betryggande sätt.

4 § Granskning och rösträkning skall i fråga om brevröstningsförsändelser ske vid den offentliga förrättning som avses i 13 kap. 9 § vallagen (1972:620). Sedan de åtgärder som anges i samma paragrafs första stycke har vidtagits, skall brevröstningsförsändelserna granskas på följande sätt.

Granskningen inleds med att inkomna omslagskuvert med brevröstningsförsändelser räknas, varefter antalet antecknas i protokollet. Därefter granskas omslagskuverten. Därvid kontrolleras att

1. omslagskuvertet inte har blivit öppnat efter tillslutandet,
2. omslagskuvertet har avlämnats för postbefordran i Förbundsrepubliken Tyskland eller Schweiz,
3. brevröstningsförsändelsen inte har avgetts senare än dagen före valdagen.

I de fall då de nämnda kraven är uppfyllda, behandlas omslagskuvertet på det sätt som föreskrivs i 5 §. I annat fall läggs omslagskuvertet åt sidan. Omslagskuvert som har lagts åt sidan läggs därefter in i ett eller flera särskilda omslag som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

5 § När kontrollen enligt 4 § är avslutad, öppnas de omslagskuvert som inte har lagts åt sidan. Därefter kontrolleras att

1. omslagskuvertet innehåller väljarens röstkort,
2. samma väljare inte har avgivit sådant fönsterkuvert som avses i 13 kap. 3 § första stycket vallagen (1972:620) eller mer än en brevröstningsförsändelse,
3. väljaren är röstberättigad i valdistriktet,
4. väljaren inte röstat i vallokalen under valdagen.

I de fall då de nämnda kraven är uppfyllda, behandlas ytterkuvertet på det sätt som föreskrivs i 6 §. I annat fall läggs ytterkuvertet tillsammans med väljarens röstkort åter in i omslagskuvertet, som läggs åt sidan. Omslagskuvert som har lagts åt sidan läggs därefter in i ett eller flera särskilda omslag som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

6 § När kontrollen enligt 5 § är avslutad, granskas ytterkuverten till de valförsändelser som inte har lagts åt sidan. Därvid kontrolleras att försändelsen är i föreskrivet skick och har gjorts i ordning inom föreskriven tid samt att ytterkuvertet är tillslutet. Därefter bryts ytterkuvertet. Innerkuverten granskas. Därvid kontrolleras att de är av föreskriven beskaffenhet, att väljaren har ställt i ordning endast ett innerkuvert för varje val och att innerkuverten inte är försedda med obehörig märkning. Godkända innerkuvert läggs i urnorna. I samband därmed antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han har utövat sin rösträtt.

Förelegger någon brist eller felaktighet i ett hänseende som valnämnden skall kontrollera enligt första stycket, skall det eller de bristfälliga kuverten tillsammans med väljarens röstkort och ytterkuvertet åter läggas in i omslagskuvertet. Detsamma gäller, om ett innerkuvert är tomt eller om det inte klart framgår att ett kuvert innehåller en valsedel. Omslagskuverten

läggs i sin tur in i ett eller flera omslag som förseglas och förses med anteckning om innehållet. Prop. 1990/91:112

Avgivna röster skall räknas tillsammans med de röster som avses i 13 kap. 9 § andra stycket vallagen (1972:620).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991 och gäller till utgången av år 1994.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 februari 1991

Närvarande statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson, Molin, Sahlin, Larsson

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz

För att de väljare som vistas utomlands skall kunna utöva sin rösträtt anordnas sedan lång tid tillbaka vid de allmänna valen röstmottagning på svenska beskickningar och konsulat samt på fartyg. Regler om sådan röstmottagning finns i 10 kap. 7–16 §§ vallagen (1972:620). Vid 1988 års val avgavs drygt 20 000 röster på detta sätt.

I stort sett har röstmottagningen hos de svenska utlandsmyndigheterna kunnat genomföras utan några invändningar från den berörda staten. Det finns emellertid två undantag härifrån: Schweiz och Förbundsrepubliken Tyskland. Sedan 1956 års val har någon röstmottagning inte kunnat genomföras hos de svenska utlandsmyndigheterna i Schweiz och sedan 1979 års val inte heller i Förbundsrepubliken Tyskland. De tyska myndigheterna har dock accepterat att utländska medborgare deltar i val i sina hemländer genom att sända sina valsedlar till hemlandet med posten, s. k. brevröstning. I Schweiz har inte heller detta varit möjligt. De svenskar i Schweiz som har velat delta i svenska val har därför fått bege sig till en utlandsmyndighet i något grannland och lämna sina röster där.

Inför 1982 års val beslöt riksdagen som en försöksverksamhet att införa brevröstning för de röstberättigade som vistades i Förbundsrepubliken Tyskland (prop. 1981/82:224, KU 37, rskr. 384, SFS 1982:414). En särskild lag om försöksverksamheten trädde i kraft den 1 juli 1982 och gällde intill utgången av det året. På samma sätt beslutade riksdagen inför 1985 års val en tidsbegränsad lag om brevröstning i Förbundsrepubliken (prop. 1984/85:119, KU 28, rskr. 210, SFS 1985:205). Också vid 1988 års val ägde brevröstning rum där. Inför detta val beslutade riksdagen (prop. 1987/88:21, KU 15, rskr. 101, SFS 1987:1336) en lag som inte bara gällde det ordinarie valet utan också kunde tillämpas om ett extra val eller en folkomröstning skulle infalla under perioden fram till nästa ordinarie val. Vid 1982 års val avgavs 2 157 brevröster från Tyskland, valet därpå 2 235 och vid 1988 års val 1 916 brevröster.

Erfarenheterna från brevröstningen i Förbundsrepubliken utvisar att det inte är något större administrativt problem att hantera brevrösterna. An-

delen underkända röster (11% år 1982, 8% år 1985 och 13% år 1988) har dock varit stor. Riksskatteverket har i en promemoria om erfarenheter m. m. från 1988 års allmänna val som exempel på ofta förekommande fel nämnt att röstkort saknas, att ytterkuvertet inte varit igenklistrat och att datum på ytterkuvertet saknats eller varit felaktigt. Detta är en typ av fel som vid brevröstning upptäcks först vid rösträkningen och därför inte kan korrigeras. Motsvarande fel vid röstning med valsedelsförsändelse i Sverige upptäcks normalt av röstmottagaren eller valförrättaren och kan därför rättas till. Verket har gjort bedömningen att det inte är möjligt att genom ytterligare informationsinsatser eller dylikt åstadkomma någon radikal minskning av andelen underkända röster. Större förändringar skulle kunna åstadkommas endast genom ändrad lagstiftning.

Det har i Schweiz hittills ansetts oförenligt med landets suveränitet att utländska medborgare i Schweiz deltar i det politiska livet i sina hemländer genom att rösta på beskickningar eller konsulat eller genom brevröstning. Den schweiziska regeringen har emellertid med ändring av tidigare praxis beslutat att tillåta brevröstning. Röstning på utlandsmyndigheterna är dock fortfarande förbjuden.

De tyska myndigheterna har inte ändrat uppfattning i fråga om brevröstningen. Detta innebär att röstmottagning på utlandsmyndigheterna numera inte heller kan äga rum i de förbundsländer som nyligen inträtt i Förbundsrepubliken. I den förutvarande Tyska Demokratiska Republiken var däremot sådan röstmottagning tillåten. Denna möjlighet upphörde emellertid då de båda tyska staterna förenades.

Det är enligt min mening angeläget att så få undantag som möjligt görs från den i Sverige gällande huvudregeln att rösträtten utövas genom personlig inställelse. Härigenom kan man bäst upprätthålla de krav på tillförlitlighet som måste ställas på valen. Det är emellertid samtidigt angeläget att de väljare som befinner sig utomlands på ett rimligt sätt bereds möjlighet att delta i valen. Brevröstning bör därför komma till användning i sådana fall då det inte är möjligt att i något visst land genomföra röstmottagning på de svenska utlandsmyndigheterna. Enligt min mening bör möjlighet till brevröstning därför erbjudas inte bara som tidigare i Förbundsrepubliken Tyskland utan nu också i Schweiz.

Den stora andelen underkända röster gör att brevröstningen även fortsättningsvis måste betraktas som ett provisorium. Riksskatteverket har som jag nämnt ansett att ändrad lagstiftning är enda sättet att minska andelen underkända röster. Mot intresset att så många röster som möjligt skall godkännas måste dock vägas intresset av ett korrekt val utan möjligheter till fusk. Jag avser att inom kort begära regeringens bemyndigande att tillkalla en särskild utredare för att överväga förändringsbehov och utvecklingsmöjligheter inom valadministrationen. En teknisk översyn av reglerna om brevröstning torde komma att rymmas inom utredarens uppdrag. Som nämns i 1990 års budgetproposition (prop. 1990/91: 100 bil. 4 s. 12) kan dessutom också andra valfrågor bli aktuella i utredningssammanhang.

Svenska myndigheter står också i kontakt med tyska myndigheter för att

försöka finna en lösning som medger röstmottagning på beskickningar och konsulat i Förbundsrepubliken.

Mot bakgrund av det anförda förordar jag att en ny lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz liksom föregångarna görs tidsbegränsad.

Liksom vid 1988 års val bör den nya lagen gälla inte bara det allmänna valet år 1991 utan också under perioden fram till nästa ordinarie val år 1994. Härigenom kan brevröstning tillämpas också vid extra val till riksdagen och vid folkomröstningar om några sådana skulle komma att äga rum under perioden.

Med hänvisning till vad jag nu har anført hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

